

*До разової спеціалізованої вченої ради ДФ № 051.01
приватного закладу вищої освіти
«Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова»
18028, м. Черкаси, вул. Нечуя-Левицького, 16*

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Чень Мінлея
на тему: «Формування економічної стратегії реалізації корпоративних
інтеграційних процесів», представлену на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»
з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами
науково-дослідних робіт

Розробка та впровадження ефективної економічної стратегії процесу інтеграції підприємства є вирішальним фактором успіху в сучасному бізнес-середовищі. Це дає можливість підприємствам не тільки утримувати позиції на своєму ринку, а й активно розвиватися, адаптуватися до змін, впроваджувати новітні технології та методи управління. Успішна інтеграція допоможе створити конкурентні переваги, розширити ринкові можливості та забезпечити довгостроковий розвиток. Також важливо виконати нормативні вимоги та правові аспекти, щоб уникнути можливих проблем, які можуть виникнути під час процесу M&A.

Формування та реалізація економічної стратегії процесу інтеграції підприємства є актуальним і важливим завданням для сучасних підприємств, які прагнуть забезпечити конкурентоспроможність і стабільність в умовах глобалізації та швидких ринкових змін. Цей процес дозволяє компаніям досягти ефекту масштабу, підвищити фінансову стійкість, сприяти інноваціям і ефективно використовувати ресурси.

Багато важливих факторів, що впливають на сучасне економічне та бізнес-середовище, забезпечують перспективи розвитку та стійкість компаній в умовах динамічних змін глобального ринку, зокрема: економічна глобалізація, ефект масштабу, конкурентні переваги, інноваційно-технологічний розвиток, фінансова стабільність, нагляд та правові аспекти, ефективне управління ресурсами, зміна ринкового середовища.

Таким чином, необхідність подальшої розбудови формування економічної стратегії реалізації корпоративних інтеграційних процесів

викликає значний науковий інтерес, що й зумовлює актуальність теми дисертаційного дослідження Чень Мінлея.

З огляду на вищезазначене дисертація на тему: «Формування економічної стратегії реалізації корпоративних інтеграційних процесів» відповідає нагальним потребам сучасності. Здобутки автора полягають в обґрунтуванні та подальшому розвитку теоретичних положень, розробленні методичного забезпечення та практичних рекомендацій щодо формування економічної стратегії реалізації корпоративних інтеграційних процесів на засадах стратегічного управління.

Дисертаційна робота виконана згідно з планами наукових досліджень ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова». Основу дисертації становлять теоретично-методичні і практичні розробки, що є частиною науково-дослідних робіт: «Моделювання ефективності фінансово-економічної діяльності виробничих підприємств в умовах цифрової економіки» (номер державної реєстрації 0123U102552), в межах якої автором виконано підрозділи «Оцінка діяльності та показників функціонування корпоративних підприємств в Україні», «Аналіз динаміки корпоративних інтеграційних процесів в Україні», «Бар'єри та драйвери формування економічної стратегії реалізації корпоративних інтеграційних процесів» та представлено найефективніші методи впливу для досягнення успіху на ринку злиттів і поглинань; «Економічна ризикологія, моделювання оцінювання систем корпоративної інтеграції та фінансового контролінгу» (номер державної реєстрації 0123U103855), в рамках якої розроблено методичний підхід до формування економічної стратегії реалізації корпоративних інтеграційних процесів; «Технології управління корпоративними інтеграційними процесами в умовах інтелектуалізації економічного стратегування та інноваційного розвитку» (номер державної реєстрації 0124U002684), за результатами якої представлений комплексний набір стратегій підприємства та складові стратегії позиціонування підприємства як глобального лідера або виробника найкращих продуктів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Ознайомлення з дисертаційною роботою Чень Мінлея дає підстави стверджувати, що результати, які одержані в процесі наукового дослідження, є достовірними та теоретично обґрунтованими, мають високий ступінь вірогідності. Це підтверджується узагальненням та опрацюванням значної кількості джерел інформації та проведенням аналізу сучасних теоретико-прикладних праць провідних вчених з питань проблематики економіки знань,

інтелектуалізації та імплементації цього наукового доробку в практичну діяльність торгівельного співробітництва між країнами.

Мета, об'єкт і предмет дослідження відповідають обраній темі дисертації. Зміст сформульованих наукових задач узгоджений за структурою та логікою, розкриває визначену мету.

У першому розділі «Теоретичні засади формування економічної стратегії реалізації корпоративних інтеграційних процесів» розглянуто сутність і види економічних стратегій та сценаріїв реалізації корпоративних інтеграційних процесів; узагальнено підходи до класифікації корпоративних інтегрованих структур за різних факторів інтеграції; досліджено економічну стратегію реалізації корпоративних інтеграційних процесів як базовий елемент корпоративної інтеграції підприємств. Визначено передумови та фактори впливу на формування економічної стратегії інтеграції підприємств, що зумовило можливість виявлення основних характеристик, чинників успішної реалізації корпоративних інтеграційних об'єднань. Представлений механізм управління корпоративними інтеграційними процесами, який передбачає планування, аналіз способів здійснення, оцінку та аналіз варіантів стратегії, перевірку варіантів та здійснення інтеграції, а також фактори впливу на етапи реалізації даного механізму. Розглянуто сегменти стратегічних зон господарювання підприємств, типи їх інтеграції, стимули і мотиви корпоративних інтеграційних процесів, а також окреслено стратегічні орієнтири інтеграційних процесів.

У другому розділі «Аналіз діяльності корпоративних підприємств України та дослідження динаміки їх корпоративних інтеграційних процесів» проведено оцінку діяльності й показників функціонування корпоративних підприємств в Україні. Для проведення аналізу фінансово-економічного стану підприємств було обрано систему показників в розрізі операційної, фінансової, управлінської та виробничої діяльності. Досліджено глобальні злиття та поглинання; вартість та кількість угод; злиття та поглинання в Україні; найактивніші сектори економіки на українському ринку M&A у 2020-2022 рр.; ТОП-10 M&A та VC угод в Україні в цілому та за різними регіонами; динаміку та галузеву структуру ринку транскордонних угод M&A за період 1990-2022 рр. Окреслено бар'єри та драйвери формування економічної стратегії реалізації процесу інтеграції підприємства, зокрема реіндустріалізація, зміни промислової політики, об'єктивні ресурсні та інституційні обмеження, державна підтримка, взаємозв'язок науки і технологій, а також організаційно-правові, фінансово-економічні чинники, інформаційні, екологічні аспекти.

У третьому розділі «Методичне забезпечення процесу формування економічної стратегії реалізації корпоративних інтеграційних процесів» продемонстровано методологію формування економічних стратегій реалізації

процесу інтеграції підприємства з точки зору розвитку глобалізації, швидких змін у технологіях і ринках, пошуку найкращої стратегії та необхідності ефективного управління ризиками. Рекомендовані компоненти методу розробки економічної стратегії реалізації процесу корпоративної інтеграції включають: аналіз потреб і цілей, оцінку ринкового середовища, аналіз фінансової ситуації, визначення стратегії інтеграції, управління переходами та змінами, питання легалізації та регулювання, моніторинг та оцінку. Розроблено та продемонстровано методи формування економічної стратегії інтеграції підприємства, включаючи: SWOT-аналіз, аналіз ринкової структури, економічне моделювання, оцінку фінансової стійкості, оцінку вартості бізнесу, бенчмаркінг-менеджмент, управління проєктами, стратегічне планування та аналіз корпоративної культури.

Отримані в дисертації наукові положення, висновки та пропозиції є теоретично обґрунтовані, переконливо аргументовані. Окремі з них підтверджуються довідками про їх запровадження у діяльність Черкаської торгово-промислової палати, Громадської організації «Академія економічних наук України» та ТОВ «Азов Бізнес Консалтинг». Довідки свідчать про подальший розвиток автором дисертації системного підходу до управління корпоративними інтеграціями, який має на меті допомагати підприємствам ефективно впроваджувати стратегічні зміни й досягати успіху в глобальному бізнес-середовищі.

Автором кваліфіковано використано відомі наукові методи обґрунтування отриманих результатів, висновків і рекомендацій. Чень Мінлеєм ґрунтовно вивчені й критично проаналізовані теоретичні та прикладні положення наукового доробку провідних вчених, що пов'язані з вирішенням проблем формування економічної стратегії реалізації корпоративних інтеграційних процесів підприємств.

Поставлені дисертантом завдання розкривають мету дослідження. Структура дисертації логічна, матеріали розділів викладено відповідно до мети і поставлених завдань. Зазначене вище свідчить про достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації. Висновки в цілому відповідають поставленим завданням, відповідно відтворюються в оприлюдненому тексті анотації.

**Достовірність та наукова новизна одержаних результатів,
повнота їх викладу в опублікованих працях**

Погоджуючись із сформульованими та обґрунтованими в дисертації конкретними положеннями, висновками і рекомендаціями, які визначають

наукову новизну отриманих результатів, особливо хочеться відзначити окремі з них, що є найбільш важливими.

Автором систематизовано алгоритм планування та схему процесу формування економічної стратегії реалізації корпоративних інтеграційних процесів (с. 37-40), що є комплексним процесом, який не може бути узагальнений декількома простими схемами або ізольованими думками успішних менеджерів. Цей процес вимагає цілісного підходу та систематичної роботи над кожним з його етапів для досягнення успіху.

Проведене автором дослідження спрямоване на розуміння ключових питань і особливостей, а також факторів зовнішнього середовища, з якими зіштовхуються корпорації під час корпоративних інтеграцій, та вироблення на цій основі принципів, відповідно до яких приймаються управлінські рішення у корпоративних структурах для забезпечення стійких позицій бізнесу в результаті корпоративних інтеграційних процесів, протидії негативному впливу факторів та загроз під час проєктування та управління інтеграційними процесами (с. 67-72).

Удосконалено економічну стратегію реалізації корпоративних інтеграційних процесів, як базовий елемент процесу корпоративної інтеграції підприємств, що базується на таких факторах як: стратегічна зона господарювання (СЗГ), стратегічний господарський центр (СГЦ), стратегічний потенціал підприємства (СПП), методи концентрації та інтеграції конкурентних ресурсів (с. 74-77).

Проведено аналіз підприємств корпоративного сектору України та їх фінансового стану під час воєнного конфлікту, визначено основні чинники, що впливають на їхню діяльність: зниження попиту, зміни умов торгівлі, політична ситуація, законодавча база, епідемії, зменшення доходів, обмеження можливостей діяльності підприємств (с. 101-109; с. 119-124; с. 126-128; с. 130-131).

Проаналізовано ринки M&A, встановлено, що у період підвищення політичної нестабільності країни із перехідною економікою збільшують кількість операцій зі злиття або поглинання. При цьому, на зрілих ринках враховують соціокультурні фактори і не враховують політичні умови та ступінь розвитку технологій (с. 142-144).

Автором сформовано та запропоновано дієві методи та інструменти для коректного формування економічної стратегії реалізації корпоративних інтеграційних процесів, які можна комбінувати в залежності від конкретних обставин і особливостей корпоративної інтеграції (с. 185-188).

Автором сформовано та рекомендовано до використання критерії, які доцільно враховувати при виборі оптимальної економічної стратегії реалізації корпоративних інтеграційних процесів (с. 203-204). Запропоновано алгоритм

оптимальної економічної стратегії для реалізації корпоративних інтеграційних процесів (с. 218-219), що сприятиме досягненню позитивних результатів при виборі економічної стратегії.

Загалом у дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне-методичне узагальнення та запропоновано вирішення важливої наукової проблеми щодо поглиблення практичних аспектів формування економічної стратегії реалізації корпоративних інтеграційних процесів. Отже, отримані результати, підтверджують можливість досягнення позитивного ефекту від їх застосування як в економічній теорії так і на практиці при формуванні економічної стратегії реалізації корпоративних інтеграційних процесів.

Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 7 наукових працях, серед яких: 3 статті наукових фахових виданнях України; 1 стаття у науковому іноземному виданні; 3 тез доповідей за матеріалами наукових конференцій та 4 довідки про впровадження результатів дисертаційного дослідження.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Наукові результати, які отримані в дисертаційній роботі, знайшли практичне застосування у державних установах, на підприємствах, в організаціях та громадських об'єднаннях.

Достовірність наукових положень, сформульованих у дисертації, підтверджується їх впровадженням у діяльності окремих компаній: в практичну діяльність ТОВ «Азов Бізнес Консалтинг» впроваджено методи оцінки сильних і слабких сторін, можливостей та загроз, пов'язаних з формуванням економічної стратегії реалізації корпоративних інтеграційних процесів.

Основні результати дослідження, що мають прикладний характер, впроваджені Черкаською торгово-промисловою палатою при розробці проєктів регіонального розвитку: використано пропозиції щодо застосування комплексного набору стратегій підприємства та складових стратегій позиціонування підприємства як глобального лідера або виробника найкращих продуктів.

Громадська організація «Академія економічних наук України» підтримала подальший розвиток організаційно-економічних механізмів щодо створення системного підходу до управління корпоративними інтеграціями, який має на меті допомагати підприємствам ефективно впроваджувати стратегічні зміни й досягати успіху в глобальному бізнес-середовищі.

Матеріали проведених наукових досліджень використовуються в навчальному процесі при підготовці та оновленні курсів лекцій та практичних занять у ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова» при

викладанні дисциплін: «Економіка підприємства» та «Системи прийняття рішень» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти), «Економічне обґрунтування проєктних рішень» (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти).

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційного дослідження Чень Мінлея засвідчує їхню повну ідентичність в частині формулювання мети, об'єкту, предмету, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Загалом зміст анотації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації. Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертаційній роботі. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені відповідно до вимог діючого Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи, в цілому, отримані Ченем М. результати виконаного ним дослідження, підкреслюючи їх наукову та практичну цінність, водночас слід вказати на такі недоліки та зауваження дискусійного характеру:

1. У п. 1.3 дисертантом наведено дані щодо різноманітних компаній, які відстежують світовий ринок M&A (с. 65). Нажаль, не знайшлося відображення у цьому пункті даних щодо українського ринку подібних угод.

2. У другому розділі здобувачем здійснено оцінку діяльності й показників функціонування корпоративних підприємств в Україні в розрізі операційної, фінансової, управлінської та виробничої діяльності кожного підприємства окремо. Для більш глибокого аналізу суттєвим було б проведення порівняльного аналізу підприємств з відповідними показниками по галузях їх діяльності.

3. У п. 2.3 автором охарактеризовано державну підтримку, яка впливає на формування економічної стратегії для реалізації корпоративних інтеграційних процесів. Рекомендується додаткового розглянути конкретні підприємства, які використовують запропоновані, в дисертації, заходи державної економічної/регуляторної політики, що можуть створювати нові можливості та змінювати умови в діяльності підприємств.

4. У п. 3.1 здобувачем обґрунтовано актуальність розробки методичного підходу та відповідних рекомендацій щодо формування економічної стратегії реалізації корпоративних інтеграційних процесів (с. 179). Доцільним вважаємо деталізувати та схематично представити окремі напрямки та важливі завдання згаданого підходу для корпоративних підприємств (з позицій глобалізації та регіоналізації, гібридних форм ведення бізнесу, змін управлінських структур тощо).

5. Системним зауваженням по дослідженню є те, що частково стиль підготовки рукопису дисертації, його певні текстові форми не повністю відповідають світовим стандартам підготовки наукових рукописів, але сприймаються у вітчизняній науці і є певним прототипом. Тобто, це, навіть, не зауваження, але побажання для дисертанта.

Використання певних оборотів є філософським і не зовсім сприймається у реальній практично-орієнтованій світовій науці, до якої, до речі, і прагне Україна. Дане зауваження має рекомендаційний характер, направлений на самовдосконалення і розвиток власних компетенцій дисертанта.

Все вище висловлене не змінює загального позитивного сприйняття виконаного наукового дослідження. Нашу увагу до зазначених питань слід розглядати як доповнення, рекомендації та побажання щодо підвищення якості дослідницької роботи здобувача у майбутньому.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертація є завершеною науковою працею, з логічно вибудованою структурою. Зміст дисертації відповідає визначеній меті та поставленим завданням, які повністю вирішено в процесі наукового дослідження. Основні положення дисертаційної роботи, висновки та рекомендації, які виносяться на захист, містять елементи наукової новизни та практичну значущість.

Актуальність обраної теми дослідження, обґрунтованість наукових положень та висновків і запропонованих автором рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність, достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях свідчать про глибоку наукову самостійність автора, значний рівень підготовленості дослідження та загальну високу якість дослідження.

Дисертація відповідає спеціальності 051 «Економіка» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти,

наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Дисертаційна робота виконана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі, що забезпечує легкість і доступність сприйняття результатів дослідження.

Дисертація за своїм змістом відповідає необхідним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а її автор Чень Мінлей заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Офіційний опонент:

доцент кафедри соціального забезпечення

Черкаського державного технологічного університету

к.е.н., доцент

Якушев Олександр ЯКУШЕВ

Підпис Якушева О.В. ЗАСВІДЧУЮ:

Чень Мінлей
Чень Мінлей

